

HÚSVÉT 100–110.

A kereszténység legnagyobb ünnepe, Krisztus feltámadásának emléknapja a tavaszi napéjegyző-lőség utáni első holdtöltét követő vasárnap. Az ünnephez tartozó egyházi énekek a feltámadás örömről, üdvörtörténeti jelentőségéről szólnak, és a Szentírásba foglalt eseményt részletezik: Mária és Mária Magdolna látogatását a sírnál, melyet üresen találtak, és ahol angyal adta hírül nekik Jézus feltámadását (100–102, 108–109), továbbá az emmauszi tanítványok találkozását Jézussal, akit nem ismertek fel (110). Ezek az énekek általában a templomban hangzanak el istentiszteleteken vagy azokat megelőzően, illetőleg a liturgia egyik csúcspontját jelentő húsvéti körmenet alkalmával. Bácskerteszen azonban sajátos helyi szokásként, hajnali keresztjárás keretében is használják őket, amikor énekelve, imádkozva megkerülik a falut és fölkeresik a keresztek, a temetőt (102–105). Ez a „nem hiteles” körmenet valószínűleg a középkori gyökerű húsvéti határkerülés szokásának továbbélése.

Természetesen a húsvéti köszöntők, locsolóversek is a néphagyomány részei, de mivel ezek dalamtalan versek, könyvünkben nem szerepelnek.

100. Feltámadási körmenet éneke

$\text{♩} = \text{cca } 72$

1. Föl - tá - madt Krisz - tus e na - pon,

Refr.: Al - le - lu - ja, há - la le - gyen

Az Is - ten - nek!

2. Hogy minden ember vigadjon. *Refr.*

3. Értünk halált ki szenvedett, *Refr.*

4. S megváltott minden lelkeket. *Refr.*

5. Mennek a szent nők sírjához, *Refr.*

6. Kenetet visznek Krisztushoz. *Refr.*

Nagyszombaton este oan hat óra felé a templombú [indul a körmenet]. Mer a Jézuska ott fekszik halva, ugyē. Az a sírja. És akkor elimádkozzuk mindet a Julisnak ebbű a kis könyvibű, ami van. Ugyē, hogy harminchárom éves vót, mikor fölfeszítették, és a Szűzanya hogy sirassa, és mindēnfēlét. Eztet fölolvassa, és akkó elimádkozzuk a Miatyánkot, Üdvözetét. Akkó emelik föl háromszor, hogy „fēltámadt, alleluja, nincs itt”.

Akkó még főjebb, még főjebb, háromszor. Fölemelik a körösztöt és meghajtsák. Akkor vészik a lobogókat, és kezdődik a [körmenet]. Mindēnki, gyērēkēk, férfjak, embērēk, mindnyájan [résztt vesznek]. Mindēn ablakba égnek a gyērtýák. Piros tojást, aki kap, kirakjuk. Szép. Hát mink i'szszoktuk. Mindég, még az őregek is, szűlejk is, mindég így volt. Mikor a tisztelendő van, akkó másképpen van.

És mikor hazamēgyűnk, kezdődik a húsvét. Akkó ēsszűk a sunkát. A gyērēkēk még csinálják a fészket, má' sonka, tojás még van főzve.

Dobradó, asszonyok.

Bodor A., Németh I., 2002.

A feltámadási körmenet kezdő éneke. Az első sort két asszony éneklí, az „allelujás” refrént mindnyájan. A mintegy 130 lelket számláló faluba (mely a szerémségi szórvány magyar települések egyike) csak ritkán látogat el pap, ezért a közösség előénekesei általában maguk vezetik a feltámadási szertartást.

A dallam népzenei sirató stílusába tartozik, de 17. századi kottás forrásokkal is kapcsolatba hozható (Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, I. 66, II. 31). Mintegy ötven változatát gyűjtötték a teljes magyar nyelvterületen. Szövege állandó, tempója lassú, és gyakran éneklík gazdag díszítésekkel.

Variáns: a következő ének.

Dallamtípusa: Típuskatalógus II/22. **Hangzó: 029.**

101. Feltámadási körmenet éneke

Poco rubato ♩ = cca 70
1)

1. Föl - tá - madt Krisz - tus e na - pon,

2. Hogy az ember vigadozzon.
Hogy minden ember vigadjon. Refr.
3. Szörnyű halált ki szenvedett,
Értünk halált ki szenvedett, Refr.
4. Váltván bűnös embereket.
S megváltott minden lelkeket. Refr.
5. Szent asszonyok koporsóhoz
Mennek a szent nők sírjához, Refr.
6. Visznek kenetet Krisztushoz. *Refr.*
7. Fényes anglyalt ők látának, *Refr.*
8. S boldog szózatot hallának. *Refr.*
9. – Ó, félénk asszonyemberek, *Refr.*
10. Galileába menjete! *Refr.*

Dienes Pál: Gyenyerű szép ez az innep föltámadáskor. Fúvószenekár, bizony, bemegy a templombá. Mikor a páf mondja: „Feltámadt Krisztus e napon”, ákkor belevágnák: „Alleluja, hála légyen.” Ázelétt vóták régén, de ábbá létt hágyvá, mikor ez a háborús világ vót. De ez a mi plébánosunk most felélénkítette mégén, a zenészeket ésszeszedte, s így el is mènnek. Elég szép számba vánnák. Még szébb az, innepélyes, szép ez a fúvós ottán.

Csóka, Jasura József (54) előénekes 1–10. vsz.
Feketető, Kéri István (60) 1–10. vsz.
Bácskertes, Dienes Pál (67) előénekes 1–4. vsz.

Silling Mihályné Bazsantik Erzsébet (65) 1–2. vsz.
Oromhegyes, Törtelyi Mátyásné Dávid Viktória (72) 1–3. vsz.

Kónya S., 1998.
Kónya S., 2001.
Bodor A., Németh I.,
Csizmadia A., Silling I., 2000.
Németh I., Juhász Gy., 2013.
Bodor A., 1995.

Szövegtérésekkel Dienes Pál énekelt, és megjegyezte: Ez a szeveg [szöveg] nem az, amit
mink régen énekeltünk. Még van változtatva a szeveg. Ezeket a hitéleti kenyeveket kiadták mostan,
nágyon sok még van változtatva. Hogy mié', én nem tudom.

Variáns: az előző ének, lásd annak jegyzetét.

102. Húsvét hajnali ének

♩ = cca 53

1. Ör - ven - de - tes na - punk tá - madt,
Mert a Krisz - tus fel - tá - ma - dott.

Ör - vend - jünk, ví - gad - junk,
ví - gann mi ma mond - juk:

Al - le - al - le - lu - ja!

2. A Máriák koporsóhoz

Visznek kenetet Krisztushoz.
Eljutván és látván, koporsó nyitva van.
Alle-alleluja!

3. Midén már ók ott valának,

Eggy fényes angalt látának,
Aki megjelentvén urunkat hirdetvén,
Alle-alleluja!

4. – Galilejába menjete,

Félelmes asszonyemberek!
Feltámadt, nincsen itt, ím lássátok helyit,
Alle-alleluja!

Ezt az éneket mi húsvét hajnalba [énekeljük]. Éjfélkor elindulunk és megyünk a fálubá körü' a
köröszto'khé'. Mikor kiérünk a temetébe, szintén a nágy köröszto'khé' megyünk. Ott is énekelünk, éne-
kelünk a megholtákért is. Ázután gyivünk [jövünk] újra vissza a templomhó, mire ideértünk, virradt.
Regge' szépen megyünk házá. Több ilyen éneket énekelünk addig, amíg csak körü' nem járunk, van
több, kettő-három, öt vagy hat ének is, ámeddig csak nem gyivünk vissza.

Bácskertes, Buják Mihály (75), Gábor József (71) előénekesek.

Kiss L., 1969.

18. századi népének (Bozóki énekeskönyv, 1797). A katolikus egyházi énekeskönyvek hivatalos
alakjához képest (Hozsanna, 90, Éneklő Egyház, 106) Bácskerteszen variáltan és helyi díszítési stí-
lusban énekeltek.

Népi változatait nem gyűjtötték.

Nagyobb szótagszámú variáns: 149. Havi boldogasszonyi búcsúének.

103. Húsvét hajnali ének

♩ = cca 80

1. Ki meg - fe - szít - te - tett va - la

És a ke - reszt - fán meg - ha - la,

Fel - tá - ma - dott győ - ze - del - mes di - cső - ség - gel

És nagy nye - re - ség - gel.

2. Tündöklük urunk orcája,
Mint a nap, fénylik ruhája.
Sebek helyeji, mint rózsák, illatoznak
S fénnel lángadoznak.

3. Ez örömet elméjében
Ki foghatja meg szívében?
Ma nagyon nagy vígassága égieknek
És földi népeknek.

4. A halált már megrontotta,
Feltámadt, amint mondotta.
Isten Fija mindnyájunknak örömére
Lőn üdvességére.

Énekelni szoktuk húsvét hajnalba körmenettel és a mise előtt.

Bácskertes, Buják Mihály (75) előénekes.

Kiss L., 1969.

19. századi dallam (Zsasskovszky énektár, 1855), a *Mennynek királyné asszonya* kezdetű Mária-antifona változata, a katolikus egyházi énekeskönyvek hivatalos alakjától (*Hozsanna*, 205, *Éneklő Egyház*, 224) erősen eltérő, helyi előadásban.

Népi változatai nincsenek gyűjtve. **Hangzó: 030.**

104. Húsvét hajnali ének

♩ = cca 126

1. Hús-vét nap - ja éj - sza - ká - ján id - vő - zítőnk - nek
É - lesz - té - je, föl - ke - lé - je bí - nős lel - kink - nek,
Mellyen Jé - zus ví - ga - da, a - mi - dőn fel - tá - ma - da,
Ke - gyel - mé - vel, sze - rel - mé - vel re - jánk á - rá - da.

2. Örülhetink s örvendhetink feltámadásán
Mi urunknak, királyunknak pályafutássán,
Mert szerencsésen jártá, helyessen kormányozta
Lelki jókra, nagy hasznunkra jutalmát hágyta.
3. Ó, e mai nap feltámadt, kegyes megváltónk,
Mi tehozzád tisztá szívből mostán kijáltunk,
Hogy midén a mi testink a koporsóból kijön,
Örvendetes feltámadást engedj minekink!

Ezt az éneket szoktuk húsvét hajnalbá [énekelni]. Éjfél után ilyen csoportok, nem hiteles körmönnet ez, hanem mi népek, népi hagyomány szerint megyink körösztoökké körű' a temetőbe és hajnalbá gyivink [jövünk] vissza.

Bácskertes, Buják Mihály (75), Gábor József (71) előénekesek.

Kiss L., 1969.

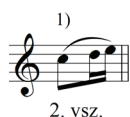
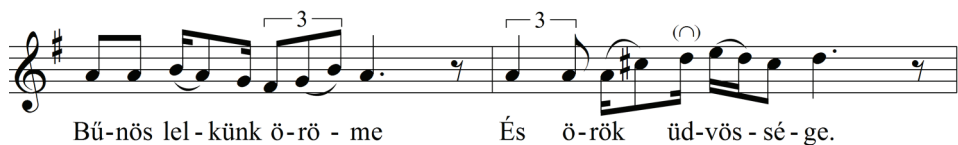
17. századi népének átalakított, modernizált, egyedi változata.

Dallamtípusáról, a variánsokról lásd a 197-II. bölcsőjárás jegyzetét. **Hangzó: 031.**

105. Húsvét hajnali ének

♩ = 76

1. Húsvét napja éj-sza-ká - ján Űd-vő-zítőnk fel-tá-mad-ván

2. Azt mondotta: Harmadnapra feltámadok én valóban.
Örültek tanítványi és kedves apostoli. Refr.

Énekelni szoktuk húsvét hajnalba és a szentmise előtt.

Bácskertes, Buják Mihály (75) előénekes.

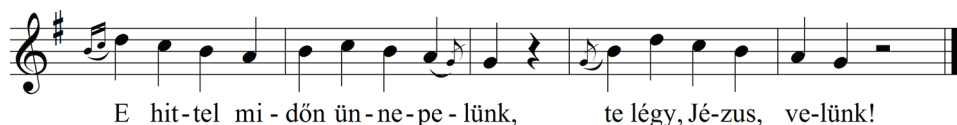
Kiss L., 1969.

19. századi dallam (Zsasskovszky énektár, 1855), a Jézus Krisztus nagyanyjának kezdetű, Szent Annát köszöntő egyházi népének (Hozsanna, 214, Éneklő Egyház, 280) helyi előadási stílusban énekelte változta.

Népi variánsait nem gyűjtötték.

106. Húsvéti ének

Alsóittebe, asszonyok.

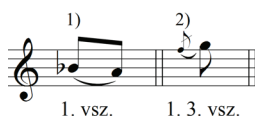
Kiss L., 1968.

Variáns: a 4. újévi köszöntő. Dallamáról lásd annak jegyzetét. **Hangzó: 032.**

107. Húsvéti ének

1. Krisztus feltámadta,
Húsvét napra virrada,
Zsidók színe hervada,
Szűz Mária vígada.
Refr.: Úr Isten megváltá mind ez világot
Szent halálával.

Poco rubato ♩ = cca 112

3. Krisztus felkelt ép testben,
 Legyink vígan lelkünkben,
 Isteni dicséretben,
 Ékes éneklésekben! *Refr.*

4. Krisztus halva feküvék,
 Dicsőségbe öltözék.
 Harmadnap megjelenék,
 Hívekkel társalkodék. *Refr.*

Bácskertes, Buják Mihály (75) előénekes.

Kiss L., 1969.

Középkori egyházi népének (Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, I. 48–49, II. 21–22), mely a 17. században már magyar énekeskönyvben is megjelent (*Cantus Catholici*). Az egész nyelvterületen ismerik, főként húsvéti énekként, de halottas és Mária-ének szövegekkel is. Egyszerűsített, négysorossá és visszatérő szerkezetűvé alakított változatai szintén népszerűek (108–109).

Dallamtípusa: MTA népzenei gyűjtemény 17.093.0/0.

108. Húsvéti ének

Parlando ♩ = 60

1. Szombat el-ső nap-já-ra

Elmentek vir-rad-tá-ra

Má-ri-a és Magdolna

Jézusnak sírhalmára.

2. De amint odaérték,
 Szívükben megrettentek,
 Mert a föld megindula,
 És az Úrnak angyala

5. Mond az angyal: Mit féltek?
 Vajon kitől rettegtek?
 Tudom, hogy kit kerestek,
 De már itt nem lelitek.

3. Az egeből leszálla,
 A sírbolthoz járula.
 Rőla elhengerítvén
 A követ s reá ülvén

6. Mert ő már feltámadott,
 Amint rég megmondattott.
 Jertek ide, lássátok,
 Hogy nincs már itt Uratok.

4. Villámlott tekintete,
 Fénylett az öltözete.
 Az örök megrettentek,
 Mint halott, olyá lettek.

7. Mondjátok mindnyájának,
 Az ő tanítványinak,
 Hogy majd Galileában
 Meglátják valójában.

8. Alleluja, dicsőség
 Legyen neked, nagy fölség!
 Alleluját éneklünk,
 Vedd kedvesen, Istenünk!

Egyházaskér, Pópity Péterné Losoncz Erzsébet (75).

Kónya S., 2002.

Variáns: a 109. húsvéti ének (közelebbi), a 107. (távolabbi).
 Dallamtípusáról lásd a 107. húsvéti ének jegyzetét.

109. Húsvéti ének

♩ = cca 76

Szom - bat el - ső nap - já - ra El - men - tek vir - rasztás - ra

Má - ri - ja és Magdolna Jé - zus - nak sír - hal - má - ra.

Bácskertes, Buják Mihály (75) előénekes.

Kiss L., 1969.

Variáns: a 108. húsvéti ének (közelebbi), a 107. (távolabbi).
 Dallamtípusáról lásd a 107. húsvéti ének jegyzetét.

110. Húsvéthétfői ének

Poco parlando ♩ = cca 84

1. Két ta - nít - vány egy - kor A töb - bi kö - zül

Em - ma - usz ne - vű kas - tély - hoz Jött Je - ru - zsá - lem - ből.

1) 2)

2. vsz. 4. vsz.

2. Egymás közt az úton
Arról beszéltek,
Mi dolog az Úr Jézussal
Mostan történtenek.

3. Jézus azért magát
Hozzájuk adja,
De őtet meg nem ismerik.
Nékijek ezt mondja:

4. Micsoda beszéd ez,
Melyet folytattok,
Hogy amijért mind a ketten
Szomorúak vagytok?

5. Mondván: Názáreti
Jézust megölték,
Aki mi prófétánk vala,
Keresztre feszíték.

Bácskertes, Buják Mihály (75) előénekes.

Kiss L., 1969.

Kevés változatban, különféle lírai szövegekkel gyűjtött, mixolid dallam. A Vajdaságból (Gombosról) három adat került elő, ezek csúfolók. A vallásos szöveg alkalmi ráhúzásnak látszik.

Dallamtípusa: MTA népzenei gyűjtemény 16.126.0/0. A *Vietórisz* kézirat egyik táncdarabjára is emlékeztet (Szabolcsi 1979, 159, s). Vö. még a 320. karácsonyi ének jegyzetével. **Hangzó: 033.**